

Парламент

Къоркъуусузлукъгъа, низамлыкъгъа — баш магъана

КЪМР-ни законла чыгъарыу органы президиумунда «правительстволу сагъатда» экскурсоводланы, гид-тилманчланы эм инструктор-тилманчланы билимлерине багъа беруу къалай къуралгъаны эмда КЪМР-де туризмде къырал надзор къалай толтурулгъаны сюзюлгенди. Аны юсюнден бизге КЪМР-ни Парламентини пресс-службасындан билдиргендиле.

Кенгешни Парламентни башчысы орунбасары Жанатиланы Салим ачханды.

Алгъын, жарсыуа, Элбрусха, башха таулагъа ёрленген кезиуде адамла ачыгъан кезиуде болгъандыла. Ол а турист фирмаланы, къонакханы жууапсызлыкъларыны, борчларына уллу кёллю болгъанларына хатасынданды. Бу болумланы эсге алып, гидлени хазырлау, ишлерге эркинлик беруу жаны бла федерал, ызы бла уа регион законла къабыл кёрюлгендиле. Ала низамлыкъны, адамланы къоркъуусузлукъларын сакълауа бурулдула, - дегенди ол.

Курортла эм туризм министрство «РФ-де турист ишни тумдоруну юсюнден» 132-ФЗ номерли законда белгиленген борчланы къалай толтургъаны юсюнден министрни орунбасары Асланби Шахапсов билдиргенди. Документ белгиленгенча, экскурсоводланы, гид-тилманчланы эм инструктор-тилманчланы билимлерине багъа беруу эм туризмге надзор тамамлау регионланы жууапсылыкъларына берилгенди. Битеу жумушла бу ёлюмде ишленгенди законлу мурдоргъа салыргъа, къо-

накъланы къоркъуусузлукъларын сакълауа бурулдула. Гидлени билимлерин сызнау юсюнден айтханда, тинтиле ай сайын бардырыладыла, ала къачан болукъларыны заманы ведомстволу сайтында басмаланады. Бу

иш хайырлыгынын кёрююзде. 2022 жылдан 2024 жылгъа дери кезиуде сынауладан 163 адам ётген эсе, 2025 жылда -151, быйлыны алындан бери уа - 32. Алай бла битеу да бирге 346 инсан билимлерин кёрюзгендиле,

аладан сегизиси тилманчладыла, тёртсую сангыраула бла бармакълада сёшеше биледиле, энтта 100 инсан регионланы араларында маршрутлада ишлерге болукъдула.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Хорламны Парады

Халкъны бирлигини, аны кючлююсюню эмда махтаулузгъуну шагъаты

1945 жылда 24 июньда Къызыл майданда Уллу Хорламны тарых магъанасы болгъан Парады бардырылгъанды.

«ЖУКОВ АЛСЫН!» 1945 жылда 24 июньда, эрттенликден жауун тама, Москвада кюн мутхузду. Маршал Жуков уянганды, Аскер-хауа кючлерини командующисине селешеди - самолётла Къызыл Майданы башы бла учаллыкмыдыла? Болсада демениги къыралыбызны ара шахары Хорламны Парадына хазырды.

Хорламны Парадын Сталин кеси алмай, бу жууаплы ишни Жуковха нек ышанганы юсюнден оюмла тюрлю-тюрлюдоле. Совет Союзну Жигити Алексей Ворошилов интервьюладан биринде былай дегенди:

- Маршал Коневни жашы Сталинни жашы Василий бла ат чариллеге кеп кере къатышханды. Бир жол Василий анга былай жашырын халпарны айтханды: «1945 жылда Манежеге Буденный: «Бек тынчды», - деп, атларындын бирин келтиртедиле. Сталин анга ёрленгенди, ол, чочуп, атлыны жерге атып къояды. Бачамагъа энтта бир кере кёрюмю эдинг дегенлеринде, ол а: «Ансыз да къыялуу бол-

Москвада Хорламны Парадын бардырыну юсюнден буйрукъну Сталин 1945 жылда 22 июньда къабыл кёргенди. Алай анга къатышырыкъ аскерчиле бла офицерле ара шахаргъа 10 июньда окъуна жыйылгъандыла - экинчи кюн аны репетициясы башланганды.

дум, Парады Жуков алсын», - деп къояды. Алай энтта башха оюм да барды. Сталин Жуковну дачасына чакъырады да, ата минип айланганы унутханмыса, деп соргъанды. Маршал а эркин заманда чарил этмей къой-

майма, деп жууаплагъанды. Ол кезиуде Сталин Жуковха Хорламны Парадын аллыгыны, анга башчылыкъны уа Рокоссовский этеригин билдиреди. Маршал оюнугъа сейирсинеди, алай кез-къулакъ бермей: «Былай уллу ышаны-

улукъ ючюн сау болугъуз, алай Парады сиз алсагъыз иги болукъ тюрлююмюдо?» - деп соргъанда, Сталин: «Парадланы алыргъа къартма, сен жашыракъса», - деп жууаплагъанды, деп жазадыла тарыхчыла.

БИР ТЮРЛЮ ЧУРУМСУЗ

Парадха къатышырыкъ аскерчилени, офицерлени сайлау къаты баргъанды: фронтда кёргозгъан жигитликери бла бирге тыш сыфатларына да къаралгъанды. Хорламны аскерчисини ёсюмю 170 сантиметрден алаша болмазгъа тийишлиди!

Маршалла, генералла, офицерле кёксюл-тенгиз бетли аскер кийимлени да биринчи кере анда кийгендиле. Ары дери уа мундирле кюл бетли болгъандыла. Парад башланганлай, жауун жауады. Кюн жалаңда кече аязды. Аны ючюн хауа парад бардырылмай къалады. Сталинни юсюнде плащы, аякларында уа ботылары бар эдиле. Алай маршалла уа ич кийимлеге дери жибгендиле. Рокоссовскийни мундирни къуругъандан сора, асыры олтургъандан, аны тешалмай, кесип алыргъа тышгенин жазадыла тарыхчыла.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Белгилеу

Быйыл Къабарты-Малкъарда жюз жол жангыртыллыкъды

Быйыл Къабарты-Малкъар Республиканы жол миолку къуралгъанлы жюз жыл болады. Ол кезиуде ичине республиканы жолчулары уллу жолну ётгендиле, зыгъыр къуюп ишленген жолланы биринчи километрлеринден тебиреп, шахарланы, элени эмда регионда стратегия магъаналары болгъан биригулене бирге байламлы этген шёдооголо транспорт инфраструктурагъа дери жетгендиле, деп билдиреледи КЪМР-ни Башчысы Казбек Кокочун МАХ-да каналында.

Жолчулары бу байрамлары жалаңда 100-жыллыкълары бла байламлы тойлодо, ала тамамлагъан ишлери бла да

деменгилдиле. «Жюз жылгъа жюз объект» деген программаны жашауда бардыра, быйыл республикада 100 жол объект тохтадырылгъан мардалагъа келтирилдикдиле. Аладан ючсую федерал жолланы къауумна киредиле, башха айтханда, эм магъаналы федерал жолла бла байламлы этген автомобиль жоллагъа саналадыла.

Жыйырма юч объект районла араларында байламлыкъланы айнтыргъа себеплик этерге эм транспорт бла жалчытыну игилендирге жораланып ишлендиле.

Дагъыда республиканы районларында бла шахарларында жашагъанлагъа уллу

магъанасы болгъан жыйырма эки жол жангыртыллыкъды. Нальчик шахар округда 52 орамгъа алгъан бир заманда бардырылмагъан тынгылы ремонт этиликди.

Республиканы жол миолкуно жюзжыллыкъгы бла байламлы кёрюмдюлене чыгъарыргъа да болукъду, алгъадан келген ахшы тёрелени сакълай эмда таукел алгъа къарай. Белгилерчады, быйыл Къабарты-Малкъар «100 жыл - 100 объект» деген демениги проектни жашауда бардыргъанын, ол республиканы жолларын айнтынуу тарыхында эм магъаналы кезиуден бири болукъду, деп айтылады билдирюде.

Сый беруу

Къурулушда къыйынына — бийик багъа

Россей Федерацияны Президентини 2026 жылда 21 июньда чыгъарылгъан 433-чю номерли Указы бла бизни жерлешибиз Мечиланы Илиясны жашы Батырбекке «Россей Федерацияны сыйлы къурулушчу» деген махтаула ат аталгъанды.

Алай бийик сыйгъа Элбрусну тау-къурулуш компаниясыны таматасы къурулушда болдургъан же-

тишимлери, кеп жылланы бет жарыкълы урунганны эмда бийик профессионал усталыгы ючюн тийишли болгъанды.

Батырбек Илиясовични башчылыгында Шимал Кавказны регионларында бек магъаналы инфраструктуралы проектле жашауда бардырыладыла. Регионну социал-экономика айнтыуна да аны къошумчулугъу уллуду.

Жетишим

Республиканы эки окъуу махкемеси грантлагъа тийишли болгъандыла

«Профессионалитет» федерал проектни чеклеринде орта профессионал билим берууно жангыртыгъа конкурс сайлауда Къабарты-Малкъарны эки окъуу махкемеси хорлагъандыла. Жюзюшер миллион сом грантланы Къабарты-Малкъар автомобиль-жол колледж бла «Къурулушчу» колледж аллыкъдыла. Тийишли келишимлеге къол салынганды. Ол ырысханы хайырындан СПО-ланы мурдорларында шёдооголо билим беруу-производстволу кластерле къураллыкъдыла. Аны юсюнден КЪМР-ни Башчысы Казбек Кокочун МАХ-да каналында айтылынады.

Проекте къатышыргъа 389 заявка келгенди, аладан 2027

жылда бардырыллыкъ 95-сайланганды. Къабарты-Малкъарны колледжлери транспорт, жол миолку эмда къурулуш ыздада грантла алгъанладан Шимал-Кавказ федерал округда жангырдыла.

«Профессионалитет» проект кадрланы хазырлауагъа кез къарамны тюрлендиреди. Окъутуу программала иш беруучиле бла бирге жарашдырыладыла. Жангы юлго студентлени усталыкъгъа толусунлай берилрге алландырады — биринчи курсадан башлап керти оборудованиада сынам алыу, экинчи курсадан — иш бла айлкы алыу, дагъыда окъууну заман болжалын бир жылгъа къыскартыргъа эмда ишлеп теркире башларгъа

онгду ол. Предприятиялагъа да аны кесини ахшылыкълары бардыла — къысха заманы ичине бийик даражалы ишчиле.

Проекте 17 индустриал партнёр къошулуругъа хазырдыла — транспорт, жол миолку эмда къурулуш ёлюмлени предпритиялары. Республикада аллай сынам 2023 жылдан бери жетишимли хайырландыла: «Профессионалитет» грантлары гуманитар-техника эмда агропродомышленый колледжде бардырыладыла.

Сурамы уллу болгъан федерал проекте 2030 жылгъа дери регионну бирси окъуу махкемелерини да къошулулары изленирикди.

Себеплик

Хар келген сорууларына жууапла табаллыкъды

26 июнь — Праволу болушлукъну кюню

26 июньда 10:00 сагъатдан башлап 12:00 сагъатка кюню Праволу болушлукъну керти бардырыллыкъды. Хакъсыз юридический болушлукъ берууно юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Т.К.Мальбахов атлы къырал миллет китапханада, «Ата журтну къурулушчулары» Кырал фонду Къабарты-Малкъар Республикада бёлюмюнде, «Къабарты-Малкъар Республикада къырал эманда муниципал жумушланы кепторлерин толтуруу арасы» къырал бюджет махкемеде бла аны КЪМР-де бёлюмлеринде, ЗАГС-ны республиканы битеу районларында бёлюмлеринде да къуралгъандыла.

Хакъсыз юридический болушлукъ берууге Россей Федерацияны Юстиция министрствосуну Къабарты-Малкъар Республикада Управлениасын, Соуд приставланы федерал службасын Къабарты-Малкъар Республикада Управлениасын, Къабарты-Малкъар Республикада прокуратурасын, Россей Федерацияны Пенсия эмда социал страховани фонду Къабарты-Малкъар Республикада бёлюмюно, Къабарты-Малкъар Республиканы

Урунуу эмда социал къоурулау министрствосуну «Къырал юридический бюросу» къырал казна учреждениясыны, Къабарты-Малкъар Республиканы Еколле палатасыны, Къабарты-Малкъар Республиканы Нотариал палатасын, «Россейни юристерини ассоциациясы» битеуроссей жамауат биригюню Къабарты-Малкъар регион бёлюмюно келечилери къатышырыкъдыла.

Право бла байламлы ишни баруу халына Россей Федерацияны Юстиция министрствосуну Къабарты-Малкъар Республикада Управлениасын, Хакъсыз юридический болушлукъ къалайлада берилгиини, аны тапдырыкъ организацияланы келечилерини юсеринден да Управленианы эчи сайтына «Жангылыкълар» бёлюмюно бу сылыксын ачып билрге болукъду: <https://to07.minjust.gov.ru/>.

Эл миолк

Сугъарылгъан жерлеге къошулгъанды

КЪМР-ни Эл миолк министрствосундан билдиргенлерича, республикада 2019 жылдан бери сугъаруу бла байламлы проектлеге эм программалагъа да тири къатышхан регионладан бирине саналады. Саулай алып айтханда, биоплокладе сугъарылгъан жерлени 47 минг гектаргъа жетдирирге къолдан келгенди.

Сёз ючюн, бытыр сугъарылгъан жерлеге — 7,3, быйыл да 4,2 минг гектар къошулгъандыла. Алай бла жылны ахырына энтта да 7 минг гектар чаклы бирде тийишли ишле тамамланыллыкъдыла.

Биоплокладе сугъарылгъан жерлени асламысы Прохладна районга жетедиле. Андан сора Лескен, Май, Терк, Чегем эм Урван районлада жауун эм тамычы халда сугъаргъан машинала ишлейдиле. Миолкледе кёбсуюнде ирзеу ёсдюрюледди. Болсада жемишле ёсдюрген миолкледе да эм тири хайырланыллы тебиргенди.

Къыралны жанындан болушлукъ тапдырылгъанын себебинден жыл сайын арендаторла жауун, спринклер эм тамычы халда сугъаргъан оборудованианы алыргъа онг табардыла.

Саугъалау

Эм тириле бла жууаплыла белгиленгендиле

КЪМР-ни Правительствосунда айырыу правога жораланган «Электрон диктант» республикалы конкурсда бла муниципал олимпиадада хорлагъанлары саугъалагъандыла.

Белгилисича, бу иш ёсюп келген телюню право жаны бла билимлерин ёсдюрюу мурат бла бардырылады. Чакъырылгъан къонакханы араларында Нальчик шахарны жер-жерли айырыу комиссиясыны таматасы Николай Налоев бла Тишируланы Нальчик советини башчысы Лидия Дигешева бар эдиле. Жыйылынуу КЪМР-ни Айырыу комиссиясыны секретары Ксения Сундиева ачханды. Ол чертгенича, былай эришиле жаш телюге айырыулагъа тири къатышыу магъаналы болгъанын аныларгъа болушлукъдыла. Ызы бла ол аланы конкурсда бла диктантха хазырлагъан устазагъа энци эс бёлюк, Ыспас къагъытла бла белгилегенди. Эришиуну къурап бар-

дырыуа эм аны юсюнден билдирюу кенг жайылырча этген специалистлеге да ырызлыкъ айтылгъанды. Нальчик шахарны администрациясыны билим беруу департаментини баш специ-

алисти Тетулуны Аслан да, ол жумушну эбине жетдирип бардыргъаны ючюн Ыспас къагъыт бла саугъаланганды.

Эришиуну асламлы информация органлада тынгы-

лы ачыкълагъанлары ючюн «Къабарты-Малкъар» ВТК-ны корреспонденти Мария Браева бла видеооператор Артур Шурдумов энци белгиленгендиле.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

«Жолларыбыз, фермаларыбыз, жангыртылгъан школубуз — барысы да иги шартлагъыла»

3 бет

Бир бири амалларына тышюннгендиле

4 бет

ОГРАНИЧЕННЫЙ НАБОР
в подразделения БПЛА
Возможность уювлисть
по окончанию контракта

5 500 000 РУБ.
ЗА ПЕРВЫЙ ГОД

2 500 000 РУБ.
Списание долгов
до 10 млн. руб.

ЕДИНОВРЕМЕННО

ОБРАЩАТЬСЯ: г. Нальчик, ул. Идарова, д. 198 Тел.: +7 (952) 579 03 45

Кьоркьуусузлукъга, низамлыкъга — баш магъана

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Докладчы акыл этгенича, туристлени ашырыу бла кьореширге сойгөнлени саны ёстени регионга келген туристе кёбейгенлери бла байламлыды: 2025 жылда республикага 2 031 000 адам келгенди, 2024 жылда уа — 1 970 000.

Сынауладан бизде ётерге сойгөнлени юсюнден кьоншу регионланы инсанлары да билдиреде, ол санда Ставрополь крайдан, Шимал Осетиядан, Дагъыстандан. Ол а бизни республика туризмни айнтыуда магъаналы жерни алганын кёргозгөди. Билимли специалисте кьоркьуусузлукъну сакълау бла бирге кьонакъланы бизни халкъланы бай тарыхлары эм хазналары бла шагьырети этедеди, дегенди ол.

Асланби Шхагаосев кьырал надзорну юсюнден да айтханды. Сёз кьонакъл юйлени, кемпинглени, алача башха жерлени ишлерин законлу мурдорга салынуу, турист объектилни тинтиуно, ол санда тау-лыжа трассаланы, гидленни билимлерин сынануу юслеринден барады.

Министерство бузукълукъланы болдурмауно юсюнден 360 эсертиу

этгенди, 80 буюруу чыгъарганды, тинтиуле 24 көре бардырылгандыла, административ бузукълукъла жаны бла 17 бегим хазырланганды, тазирлени ёлчми 2 миллион сомга жетгенди.

Бузукълукъланы болдурмауга энчи эс бурулады. Ол бизнесге чырмауаны азайтырга онг береди. Бу иш хайырлыгынын көргөзгөткенди: тинтиуледен сора республикада туристле турурча 400 жер ачыкыланганды, бюгонлюкде аладан 237-си даражалага юлешимну жумушпадан ёткенди. 2025 жылны бу кезиунде аллай жаланда 89 объект болгъанды.

Тамаланган жумушла турист наложу ёсдюруге себеплик этгенди. Былтыр аны ёлчми 28 миллион сомдан озгъанды. Быйыл а тарихле эки кереге кёбейиркери белгиленди.

2025 жылда КьМР-де «кьонакъл юй» даражага келишген 300 жер ачыкыланганды. Аны бла байламлы, федерал излемлеге тийишлиликде, республиканы быллай жерлени законлу мурдорга салыу жаны бла сынауга кийирге башламчылыкъла хазырланадыла. Асланби Шхагаосев Парламентни болушлугу бла федерал законнга тозетиуле кийирилликлерине

ышанганан айтханды.

Сёзюно ахырында докладчы республикада туризмде болумну тинтиу, аны излемлеге келишдириу жаны бла система ишлегенин белгилегенди. Битеу бу ишле кьонакълага кьоркьуусуз болумла, конкуренцияга чыдамлы халла кьураууга бурулдула.

Битеу бу мадарла 2030 жылга дери КьМР-ни Башчысы туризмде тошген файдалан регионда чыгъарылган продукцияны 8 процентине жетдирмеге, республиканы Шимал Кавказда бу жаны бла юлголю субъекте айландырырга деген буйрукъларын толтурурга онг берликлерин айтханды.

Докладчы сөзе, депутатла регионга келген кьонакъланы гидленни билимлерине багъа берюно, вузда алааны хазырлауу онгларны юслеринден соргандыла.

Экономика политика, инновация айнтыу, туризм эм предпринимательство жаны бла комитетни башчысы Заур Апшев туризм Кьабарты-Малкъарны энчилиги болгъанын, ол себепден сервисни айнтыууга энчи эс бурурга кереклисин чертгенди. Ол кадрланы хазырлауу магъаналылыгында айтханды, тинтиуле бардыргъан

да, сынамлы, билимми экскурсоводлагъа сакъл болурга кереклисин да билдиргенди.

Жыйылыуно ахырында, битеу айтылгъанын эсге алып, президиум жууалгы органлагъа тийишли эсертиуле жаращдыргъанды. ***

Президиуму андан ары кенешинде депутатла «Пассажирилен эм жюкюно таксиде жюрютоуно кьураууно бир низамга келтириуно юсюнден» республикалы законну 2-чи статьясына тозетиулеге кьаргандыла. Ол федерал излемлеге келишдирилгенди.

Парламентни 2026 жылда кюз арты сессияда ишини планы да сюзюлгенди.

Тынгылы тинтгенден сора, бу соруюла Парламентни пленар жыйылыууна чыгъарылгъандыла.

Парламентарийле федерал законларында келген кьонакълчылыкъланы да сюзгенди. Алада энчи экономика жерлени, тегерекедеги кьудуретни сакълауу, почта байламлыкъланы, Бюджет, Жер, Урунуу кодекслеге торлениуле юслеринден айтылады.

Жамауат палата

Миллетлени келишшюклерини — ырахатлыкъланы мурдорун

Кьабарты-Малкъарны Жамауат палатасыны пленар жыйылыуунда Россейни халкъларыни бирлигини жылында жамауат ырахатлыкъланы сакълауда миллетлени араларында келишшюк кьаллай жерни алганы тинтилгенди. Жыйылыууга республиканы Башчысыны болушлукъсу Светлана Самофалова, Парламентни Маданият, гражданду обществону айнтыу эмда информация политика жаны бла комитетини башчысы Текуляны Амьрбий, палатаны, толтуруучу власть органланы, жер-жерли самоуправление органланы келечилери кьатышхандыла.

билим бериуде кемчиликле, динлени юсю бла келген жалгъан чекле да этедеди, юлголе ата-анала сабийлерин музикага, тепсеулеге жиберегенлери. Алай бла бурунгу эпос, миллет тепсеулерибиз да тарыхда кьалырга болушдула. Спортну миллет тюрлюлерин сакълаууга да эс бурурга керекди.

Миллетлени ишлери эмда жамауат проекте жаны бла министрни кьуллугуун толтурган Гергьокъланы Джамбулат Россейни халкъларыны бирлигини жылы барыбызды да бирикдиргенди, хар инсанга да ол бир уллу юйюрюне келечиси болгъанын сездиргенни чертгенди. Ол билдиргенди, миллет политиканы ол ниетлеге бардырыу ючюн, тийишли законла кьабыл кёрюлгенди. Аланы хайыры бла тарых кертликлени, тиллени, маданиятланы сакълау, аз саны миллетлеге себеплик этиу жаны бла онгла бютон кёп болгъандыла. Бусагъатда республикабызда 80-ден аслам халкъны келечилери жашайдыла, аланы араларында халла ахшыдыла, миллет маданият арала тиллени, адетлени сакълау жаны бла ишлерин тыйгъчысы тамалайдыла, жамауат тынчылыкъланы

жалчытыууга юлешерин кьошадыла. Тыш кьыралланы жанында ол ырахатлыкъланы бузаргъа кьорешген кезиуде ачыкъланса да, ала мурутларына жеталмайдыла.

Жарыкъландыруу эмда илму министрни орунбасары Екатерина Мисостова уа ведомствода регионада ана тиллени сакълау эм айнтыу жаны бла ишле бегитилген планга кёре толтурулгъанларын, мектепке ана тилдеден башаланганларын, аны ючюн ахча республиканы бюджетинен, РФ-де Ана тиллени сакълау фонддан, Ана тиллени федерал институтундан да бёлюнгенин билдиргенди.

Маданият министрствону бёлюмюно башчысы Инна Санова тин байлыкъланы сакълаууга, эм алгъа, Маданият ведомство жууалгы болгъанын чертгенди. Ол айтханыча, Маданият юйлени мурдорларында жыргъа, тепсеуле, халкъ кьолдан чыгъармачылыкълары, кьобузда согъарга юйретген 2 мингге жууукъ кьураулы бардыла, алагъа 52 минг чакълы бир адам жюрюдюле. Миллет маданиятланы айнтыуу, жаш тёрлю тамырларын билип ёсереу элледе да шахрада тюрлю-тюрлю жыйылыула, байрамла, чыгъ-

армачылыкълары дайым кьурауладыла, дегенди ол.

Тарых имулананы кандидаты Дмитрий Прасолов а онтогузуну ёмюрледен башлап кьабартыланы бла таулупланы тарыхларыны айнтыуларыны юсюнден тынгылы доклад хазырлагъанды.

Палатаны келечиси Черкелени битеудияна биригуилени башчысы Хаути Сохроков, сабийлени ана тилге юйретюню магъанасын белгилеп, аны ючюн башха предметлени учхара окьутурга, аладан сагъатланы азайтырга жарамазлыгынын белгилегенди. «Ёсе келген тёлкерибиз, сёз ючюн, математикадан, физикадан эм башха дерследен, бирси регионда тенглери ден арха кьалмазгъа керекди, аладан ол онгу сыйыруу зорлукъду. Бир предметден сагъатланы сыйырыу, бирси не ётдюрюу терсди, ёз тилин билриге сойген инсан билмей кьаллыкъл тюрлюдо. Юлголе айтхылыкъл диригёр Юрий Темриханову келтирмей. Ончюк жылында ол республикадан тышына кетгенди, алай эсе да, кьабарты тили барыбыздан да ахшы билгенди. Тилин сакъларга итинемлик адамны жюрегинде жаратылырга керекди», - дегенди ол.

Палатаны башчысы Хазратали Бердов, жыйылыуно эсеплерин чыгъара, инсан ана тилде окьуй, жаза, сагъышларын айта билриге кереклисин, сабийни ол затлага юйретю ата-аналаны сыйлы борчлары болгъанын белгилегенди.

Кемчиликлени юслеринден айтханда, жыйылгъана сабий садлада ана тилге юйретю кереклисича даражада бардырылмагъанын, бу жаны бла шёндюгюно информация онгла кенг хайырланмагъанларын, этнокультура тин хазнаны эсеплеген тизме кьуралмагъанын айтхандыла. Аны бла байламлы республиканы Правительствосуна, Миллетлени ишлери эмда жамауат проекте жаны бла, Маданият, Жарыкъландыруу эмда илму министрстволарга, жер-жерли самоуправление органлагъа, билим бериу учрежденилагъа эсертиуле жаращдырылгъандыла.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Кётюрюлген темага билдирюю палатаны Маданият, тин хазнаны сакълау эмда асламлы информация органла жаны бла комиссиясыны башчысы, республиканы Миллет Музейини директору Феликс Наков этгенди. Ол, миллетлени энчиликлерин, ол санда тиллерин, маданиятларын, адет-тёрлерин сакъларга эркинликлери кьыралны Конституциясында бегитилгенин эсертенди. «Инсанга миллетине, динине неда бир башха ышанларына кёре зорлукъ этиу, экстремизмни ниетлерин жайыу законнга уллу бузукълукъду. Миллетлени асламысы Россейни мурдорунда айнтып, кёп ёмюрюно ичинде кьыралга тутхучлукъ эте келгенди. Баш законда ол кёп тюрлюлюкюно, халкъланы тарыхларыны неда маданиятларыны бир кесегин окьуна тас этиу, глобализация болумлада ата-бабадан келген тин хазнаны унутуу, миллетлени неда динни юсю бла адамланы араларын бузуу Ата журутбузуно кючлюлюкюне кьоркьуу салырга болушду белгиленди», - дегенди ол.

Андан сора докладчы быллай шартла келтиргенди: 2025 жылны эсеплерине кёре, республикабызда жашагъанланы саны 908 минг 214 болады, аладан 55.59 проценти кьабартылдыла, 13.37 проценти таулудыла, 19.33 проценти оруслаудыла, кьалгъланы бирси миллетлени келечилериди.

Гитче миллетлеге адамларын саны 50 мингден азла саладыла, бизде аллай кьоркьуу жокуду. Былайда миллет тиллени магъаналарын да белгилерге тийишледи, маданият, бек алгъа, тилин юсю бла сакъланады. Алай жаш тёлюно арасында ёз тиллерин кенг хайырланалгъанланы саны азая барады, кёбюсюнде ала жангъа турмушда керек затларын айталыкъларыла. Айтхылыкъл жазуучуларыбызны чыгъармаларына кьарасак, тиллени сёз байлыгынын ачыкълануу, жарсыууга, бусагъатда ол байлыкъл саркайгъанды, кепле тарихлени окьуна ана тиллеринде билмейдиле, - дегенди ол.

Төрели маданиятланы сакълаууга чырмау дагында, Феликс Наков оюм этгенден,

ЕГЭ-2026

Кёллендирген эмда ёхтемлендирген жетишимле

Бюгонлюкде энди мектеплени бошагъана бир кьырал сынауларыны эсеплерин билген кезиуде. Аланы жетишимлерин а биз да жыл сайын ышануулукъда сакълыйбыз. Окьуучула уа, насыпжа, бизни кьууандыргъанлай да келеди.

Белгилесек, 100 балла алгъан сабийлени саны республикада онсегизге жетгенди. Аладан биреулен а эки сынаудан — физикадан бла орус тилден — алгъан эки алай бийик эсеплени. Сёз ючюн, озгъан жылда жез баллага тийишли болгъанла оюч адам бар эдиле.

Алайды да, эм алгъа борчлу халда берилген ЕГЭ-лени айтсакъ, жарсыууга, бу жол математикадан регионбузда 100 балл алгъан чыкмагъанды. Аны профилли тюрлюсюн 1272 жаш бла кьыз жазгъанды, мурдорлусун а 3345 сабий жазгъанды.

Алай бу дерседен биреулен — 99, кеуелен а 98 балл алгандыла. Саулай да алып айтханда, республикада маданияткан 90-дан башлап 96-гъа дери балланы 26 окьуучу алгъанды. Экспертлени чертгенлерине кёре, ол ахшы кёрюмдоду.

Бизни уа бу жол профилли математикадан 94 баллы бла кьууандыргъан Хусейналаны Мариямды. Кьызыкъл болгъаны Ахматланы Ахмат атлы битеулю билим берген мектебинденди. Аны бу дерседен юйретгенле уа Ахматланы Аслижан да Татьяна Сидоровадыла.

Ёкинчи борчлу сынаудан — орус

тилден — бу жол регионда 100 балланы бешуелен алгандыла. Отуз беш сабий а 97 баллага тийишли болгандыла.

Бу кюнде физиканы сайлагъан 751 окьуучу да кеслерини эсеплерин белгенди. Быйыл андан 100 баллага тийишлиле тёртуелен боладыла. Быллай бийик жетишими бла бизни кьууандыргъанладан бири уа Салгъарланы Кьыанаматды. Ол «Кюн шахар» сабий чыгъармачылыкъл академияны хунерлиге лицейин бошагъанды. Бу дерседен а аны бийик категориялы устас Сойдумланы Элдар окьутханды.

Физикадан 90-дан 98-ге дери балла алгъан сабийле уа жыйырма бла бешуле. Бу дерседен жетишимлери бла айырмалылары санында Мусулланы Амир да барды. Ол Отыары Малкъарны Абайланы Мисост атлы экинчи номерли битеулю билим берген мектебин бошагъанды. Физикадан сынауно 88 баллага жазганды.

Амир алтын майдалны алырга энди толусунлай тийишли болгъаны да белгилди. Нек дегенде ол ЕГЭ-лени эсеплерине кёре ачыкъланады. Барыбыз да билгенликден а, окьуучу сайлау халда берген сынауларындын бирин окьуна 70 баллга жазалмаса, ага

«алтын» берилмейди. Аны физикадан окьутхан устасы уа Джансойланы Лейла Абдул-Керимовнады.

Белгилерге тийишлиди, кьыралыбызда ЕГЭ-ле кьурауылгъан бери да физикадан республикада 2024 жылга дери 100 балл алгъан сабий болмагъан энди. Биринчиле болуп аллай бийик эсепге таулу жашла Онейланы Магомед (Нальчикни 2-чи номерли лицейи) бла Кьурманланы Хажки-Мурат (нальчикни 18-чи мектеби) тийишли болуп, регионну билим бериу жаны бла эсеплерине кюшумчулукъл этген эдиле.

Сынауладан ахшы кёрюмдоду болдургъанланы биз барысын да билип, аланы белгилеп турлай эм эсек да, барысыны да жетишимлерине кьууна, алгъышлагъан да этебиз. Хар сабийни да жетишими уа, жаладаны кесини билимнин кёргозюп кьоймай, аны окьутхан, юйретген да мектепни даражасын ачыкъланыны бла бирге бийикке да кётюреды.

Биз не десек да, ЕГЭ-ле сабийлеге психика жаны бла да сынаудула. Аны ючюн а жаш тёлюно насыбы ышануучуларын алдамай, ала жетишимлеге болгъанларын, онбир жылны ичинде майдалга тийишли даражада окьуп, артда аны кьолгъа алаууларны аланы кеслерине, устазларына, ата-аналарына да кьууанды.

Биз не десек да, ЕГЭ-ле сабийлеге психика жаны бла да сынаудула. Аны ючюн а жаш тёлюно насыбы ышануучуларын алдамай, ала жетишимлеге болгъанларын, онбир жылны ичинде майдалга тийишли даражада окьуп, артда аны кьолгъа алаууларны аланы кеслерине, устазларына, ата-аналарына да кьууанды.

МОКЪАЛАНЫ Зухра.

Халкъны бирлигини, аны кючлюлюкюню эмда махтаулуугьуну шагъаты

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Энта бир сейир шарт. Парадда Сталинни шинелине чулгъап, аскерчиле кьолларында итни этгенди — аты Джульбарс. Урушну ахыр кезиунде ол 7468 минаны бла 150 топну тапханды. Алай Парадны аллында кюн жаралы болады. Аны билгенлей, Сталин шинелин берип, Джульбарсны аны юсюне салып элтирге буюрады.

Гитлерчи байракъланы чыгъарырга сайланган аскерчиле бу кьужур хапарны билгенлеринде, аланы кьолларына алырга унамай тохтагъандыла. Фронда кьанларын теген жигитлеге буйрукъл берирге бир адам да базынмады, алай бу артыкыда магъаналы кесекни кетериге жарамайды. Ону этип, аскерчилеге кьалын териден кьол кьапла кийдирди.

ДУШМАННЫ БАЙРАКЪЛАРЫН ЖЕРГЕ БЫРГЪАУ

9 сагъат 47 минутта Жуков Спасс кьабакълан чыгъады. Кьызыл Майданда «Парад, мирно!» деген буйрукъл эшитиледи. Курантла он кере урадыла.

«Жюрегим асыры ургъандан, чыгыпмы кетеди деп болганам. Глинканы хар бирбизге да багълалы «Славься» макъамын согууп башлайдыла. Тегерек шумсуз болады. Парадны командующиси Маршал Рокоссовскийни шарт буйрукълары эшитиледи. Сёзюс, ол менден да бек кьайгырады. Алай аны сёзлерине эсими салып тынгылайма да, сабыр болама», - деп эсгере эди Жуков ол кюнюно.

Парадда белгиленген битеу жумушла да бир тюрлю чырмаусуз, кемчиликсиз толтурулгъандыла. Полклары ахыр тизгинлери Мавзолейни аллы бла ётгенлей, кьууанчы макъамла тохтатылып, дауурбасланы суку таууш эшитиледи. Мавзолейге сейир тизгин жууукъланы башлайды: 200 совет аскерчи фашист дивизиялары аскер байракъларын жерге жетдире чыгъарадыла да, аланы Мавзолейни аллында салынган кётюргеге быргъайдыла... Ызы бла байракъланы, кьол кьапланы, кётюрмени да шахрадан узакъда кюйдюргенди.

Унутмау

«Терк оноу эте билген, сынамлы, башламчылыкълардан кьоркьмагъан аскер башчы»

МУРАТЫ БАШХА ЭДИ

Арсений Григорьевич Голово тенгизде кьуулукъл этерикле, флотну башчысы болуукъл деп, сунган окьуна эте болмаз эди. Кьабарты-Малкъарда туугъан, тенгизни кёрмеген жаш жашауун жюзюмчулюк бла байламлы этер мураты болгъанды.

Бу кюнде белгили аскер кьулукълчугъа, адмиралга, Улуу Ата журт урушну жылларында Шимал флотну башчысына 120 жыл толгъанды.

Арсений Григорьевич Терк областын Прохладная станицасында (бюгонлюкде Кьабарты-Малкъарны Прохладный шахары) 1906 жылда туугъанды. Ол Дондагы Ростовда ишчилени факультетин бошайды, ызы бла Москвада Темирязев атлы эл мулк академияга киреди. Анда окьуй тургъанда, аны комсомолчуланы санында флотха кьулукъл этерге чакырадыла.

Арсений Григорьевич Фрунзе атлы аскер-тенгиз училищени бошайды, командир кьууамну энчи курсларында окьуйду, ызы бла Аскер-тенгиз академияда да билим алады. Улуу Ата журт уруш башлангъанын, ол Къара тенгизде, Каспийде флотилияда эсминецше, канонир кемеледе кьулукъл этгенди, Балтий флотда минонеседе дивизия минёр. Шох океанда торпеда катерлени бригадасыны командирин болгъанды. Кеси ырзылыгы бла Испанияда Граждан урушха да кьатышханды. Анда кёргозтген батырлыкъл ючюн Кьызыл Байракъл орденни бла саугъаланганды.

БИР ЖЫЛНЫ ИЧИНДЕ

1940 жылда июльдан 1946 жылга дери ол Шимал флотха башчылыкъл этгенди. 1940 жылда июльда ол Москвага Сталин бла тюрбешиу чакырылады, ага Молотов, Берия, Ворошилов да кьатышдыла. Кьыралны оючулары Узакъ Востокта, Шимал флотда болумну сорайдыла. Сталин аны командованиясы борчларын толтуралмагъанын, флотда низам болмагъанын, командир жаладана чакъчыла бла даулашып тургъанын айтады. Россейни бла запад кьыралланы араларында байламлыкъланы шимал жанында кючлерге кереклисин чертеди. Бир кесек ушакъл этгенден сора Сталин: «Да сора, жолдаш Головоку бу ишни кьолгъа алады», - дейди.

ТАУЛУ ЖИГИТЛЕ

Хорламны Парадына Кьабарты-Малкъарны жигит Уланары бла кьызлары да кьатышхандыла. Аланы араларында Совет Союзну Жигити Михаил Ягогов да бар эди.

Аскерчилени тизгинлеринде Биттирланы Чапай да болгъанды. Ол Ленинград ючюн сормешлеге кьатышханды. Эстонияны, Латвияны, Литваны гитлерчиледен тазалагъанды. Аны кёкюрегинде Ата журт урушну Орденини 2-чи даражасы, «Сталинградны кьорулагъаны», «Улуу Ата журт урушда Германияны алгъаны ючюн» эм башха майдалла жылтырагъандыла.

Бабугентчи жаш артиллерия бёлюмю командирни Бёзюланы Хаким а 1945 жылда 24 июнда аскерчи нёгерлери бла Кьызыл Майданда Хорламны Парадына кьатышырыкъл деп сунган да болмаз. Ол Сталинград ючюн кьанлы сормешлеге кьатышханды, Ростовну душмандан кьоруулагъанды, Днепрни жюзюп ётгенди, Радомышль, Новгород-Волынский, Житомир, Бердичев, Беляя Церковь деген шахарланы бла эллени эржин этгенди.

Гергьокъланы Исмайылны онеки сабийинден жашлары барысы да эмда кьызы Софиат Улуу Ата журт урушха биринчи кюндеден окьуна кьатышхандыла. Аладан ючюсю — Махмут, Мухтар эм Софиат 1945 жылда Москвада Хорламны Парадында болгъандыла. Гвардий майор Гергьокъланы Махмут 27-чи миномёт бригаданы 254-кю миномёт полкуну радиобёлюмюно командирин болгъанды. Мухтар а Москва ючюн сормешлеге кьатышханды, Берлинге дери жетгенди. Ол «Сталинградны кьоруулагъаны ючюн», «Москваны кьоруулагъаны ючюн» майдалла бла саугъаланганды. Софиат Ашхабда медицина институтун бошагъанды, 1943 жылда фельдшер болуп урушха кетгенди. Ол медицина службаны подполковниги деген чыннга ёсгенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

ТОКЪАЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

Тауларында – маллы жайлык, сабанында – мирзеу байлык, агамында – кыонакбайлык

Магналды ушакъ

Герпегеже жете туруп, хауаны тазалыгына сейир этген эдик. Төгөрөк жап-жашыл, кыйрайы кыарасанг да – теректе, алаңы башларында уа кёмкөк көк. Эл жашауу кыуаты, тыптыуу, берекетлиги. Биринчи тохтаган жерибиз – Герпегежи стеласы. Аны юсюндөн эди элнин администрациясынын башчысы Уяналаны Хамитте биринчи сорууубуз.

– **Хамит Исмаилович, элге кирген жерде стела не заманда салынганды?**
– Былтыр «Инфраструктураны жашау ючюн» миллет проекттин чеклеринде. Россейни юч тюрсюнюдо стеланы мурдору. Сора Россейни бла Къабарты-Малкъарны байраклары бардыла, андан сора

чыгармачылык керекдиле. Ол жаны бла герпегежиле бек тирдиле, малчылык бла кюорешгенле аз туююлдюле. Малчылык бизни миллетте төрелиди, ата-бабаларыбыздан келген билимиди, усталыгыбыз, ишибизди. Бёзюланы Магоммет кырачай кыйла жайгыбыз, Созайланы Руслан а

«Жолларыбыз, фермаларыбыз, жангыртылгъан школубуз – барысы да изи шартлагдыла»

атла тутат. Дагыда бардыла бек кыаты ишлеген адамларыбыз.

– **Миллет яз бла барысы сора?**
– Хау, ол бек кыуандырады. Малчылыктын сора да, кыйлыкыда да миллет ызыбызны сактайбыз. Тюз таматаларыбызча кыатыбыз жолдан таймазга кюорешибиз. Эсимдеги, сабийлигибизде алпаала олтурган ныгышны кыатындан окуяна ётерге кюоруучу эдик, юсюбюз-башыбыз, кыйлыкыбыз тапмыды, деп.

– **Кыалды бир адам жашайды Герпегеже? Не бла башлары кечиндирилди эллик?**
– Герпегеже минг бла юч жюз адам жашайды. Эки жюз бла жыйырма юй – аз туююлду. Айнайбыз, Аллах ха шукур. Бююнлюке жыйырма бла алты фермер мюлкюбюз барды. Герпегежиле иши адамладыла, халал кыйынлары бла жашарга юйрөнген. Мингге жууук атыбыз, мингге жууук малыбыз, эки мингге жууук кыонобюз бардыла. Малчылык бла биз алчыбыз районда дерге болуккыду. Ишлегенле, халал кыйынлары бла жашагъанла намысыла боладыла. Элибизде таматалага намыс барды, къартла юйретип, тоиларыбыз кыалай бардырылгъа кереклисин, кыонакыга кыалай тюберге, кыалай ашырылгъа, юйде сабийлиги кыалай ёсдюрюрге, юйретирге – биз билибиз.

– **Элде ички жерде аз болурла?**
– Администрацияда, Маданият юйде, школда, китапханча, МФЦ-да, почтада ички жерде бек болушадыла. Алай ала тамандыла десек, ол кертти туююлду. Бююнлюке хар адам кеси кесине иш кыураган заманды. Ётюрлюк,

– **Элде не зат этилинсе да, ол кыагыт жумуш бла байламды. Заманында проектни, сметаны кыурап, программага тюшере тийишиди. Сизге ол жаны бла себеплик этгенле болурла? Школугуз да жангыртыла турганын керёбиз.**

– Былайда букъдур затыбыз жокъду. Мен эллине атларын-дан республиканы Башчысы Казбек Кокоев бла районю оючусу Къулбайланы Аланга жюрек ырызлыгымы билдирем. Элибизде этилик жумушлары айтханыбызда, болушандыла. Бусагъатдача кеп иги тюрлеиле Герпегеже бир заманда да болмагъандыла. Казбек Кокоев бла Къулбайланы Алан, элге келип, ишле кыалай баргъанларына кыарагъандыла. Бу элде туугъанма, мында ёсгенме, манга бу тюрлеиле жалаңда ишми туююлду, ачык жюрегимден кыуанам алаңы болгъанларына, кесими да алагъа кыатышанма.

– **Кесигизни кыолайлы адамларыгыз а элге кыараймыдыла?**
– Хау, элде жашамагъан, алай Герпегежин хар кыуанчыны-кыайгысын билпип турган адамларыбыз бардыла, сау болсунла: Гергюкъланы Хадис, Гуртуланы Осман, Биттирланы Жамболат. Дагыда Улбашланы Хызыр бла Османланы Хыйса да сакъдыла Герпегеже. Барыбыз да сюебиз хар затыбыз да кыуараларын. Бусагъатда Маданият юйю кыагытлары Мо-сквададыла, анга да ашы оюу болуп деп сакълайбыз. Герпегеж жылдан-жылга айный, чагъа, куч ала барыр деп ийнанам.

– **СВО-гъа ненча адамдыгыз кыатышанды?**
– Битеуда отуз сегиз. Бирлери, контрактлары бошалгъандан сора, сау-саламат юйлерине кыайтхандыла. Он жашыбыз аладан бусагъатда кыазауат баргъан жерледедиле. Эки адамдыгыз тас болуп турадыла, алай табылурла деп, умутубузну юзюмгенбиз. Кыаралыбыз ючюн сюелген кыолубуздан келгенча болушур-гъа кюорешибиз. Аланы аталарыаналары, юйдегилири сынагъанны ангълайбыз.

– **Кесигизни кыолайлы адамларыгыз а элге кыараймыдыла?**
– Хау, элде жашамагъан, алай Герпегежин хар кыуанчыны-кыайгысын билпип турган адамларыбыз бардыла, сау болсунла: Гергюкъланы Хадис, Гуртуланы Осман, Биттирланы Жамболат. Дагыда Улбашланы Хызыр бла Османланы Хыйса да сакъдыла Герпегеже. Барыбыз да сюебиз хар затыбыз да кыуараларын. Бусагъатда Маданият юйю кыагытлары Мо-сквададыла, анга да ашы оюу болуп деп сакълайбыз. Герпегеж жылдан-жылга айный, чагъа, куч ала барыр деп ийнанам.

– **Кесигизни кыолайлы адамларыгыз а элге кыараймыдыла?**
– Хау, элде жашамагъан, алай Герпегежин хар кыуанчыны-кыайгысын билпип турган адамларыбыз бардыла, сау болсунла: Гергюкъланы Хадис, Гуртуланы Осман, Биттирланы Жамболат. Дагыда Улбашланы Хызыр бла Османланы Хыйса да сакъдыла Герпегеже. Барыбыз да сюебиз хар затыбыз да кыуараларын. Бусагъатда Маданият юйю кыагытлары Мо-сквададыла, анга да ашы оюу болуп деп сакълайбыз. Герпегеж жылдан-жылга айный, чагъа, куч ала барыр деп ийнанам.

БАЙСЫЛАНЫ Марзыт.

Элнин тарыхындан

Герпегеж

Герпегежин жангын кыуаргалганы юсюндөн бир ненча жыл алда кыауум герпегежиден эшитген эдим. Ол санда Кыадрыланы Муталифден, Османланы Лейлундан, Улбашланы Забидадан, Темуккуланы Сахадинден, Герийланы Хакимден. Ала бу элге биринчиле болуп келгенле эдиле. Ала айтханга кёре, 1938 жылда Огъары Малкъардан жыйырма бир юйюр Гиче Кыабартыга кечёдиле. Ала жыл чаклы турадыла. Аны хаусы келишмей, адамла ауруп кыйналадыла. Маллары да кыарыладыла. Отуз тогузунчу жыл жазда, тишируула, сабийлерин да алып, Нальчикге обкомга келедиле, ызыбызга кыайтыргыбыз деп. Обкомда да бюгон-тамбла кёчюребиз деп, заманын соза турадыла.

– **Иш жеринден тепмегенден сора, ол адамла, июны биринчи кондрелде жаяулай андан Герпегеже бурулган жерге, Юч-Кыолагъа, келедиле.**
Ала алайда солуй тургъанлай, Мокъсаланы Азрет, ол а Кыабарты-Малкъарны Президиумуну Баш Советини председатели, дагыда эки уллу кыулушчу келедиле. Алгъа ала коммунисте бла сёлеседиле. Коммунистлени араларында Улбашланы Азрону атасы Жамбек болады.

– **Азрет айтды: «Герпегежин Тёбен Малкъарга бергенбиз. Колхозну адамлары, бери юрюрюк мирзеу ёсдюредиле. Энди уа былайда эл кыуар акылыбыз барды. Ары Малкъарга кыайтып айланмагыз да, Герпегеже тохтагыз. Тёбен Малкъардан да адамла кёчюрюлюкбюз бери. Юй-журт ишлерге да болушуркыбюз», – деп.**

Кертчилик

Жизитни жолгашы – таукеллик

Черек районда жаланда Герпегеж элден отуз сегиз жаш СВО-гъа кыатышандыла. Аладан онусу бусагъатда да кыазауат бардыгъанланы санындадыла. Биз бюгон окуучуларыбызны Атайлы-Ахмат бла шакъырей этере сюебиз. Ахмат СВО бошланганлы бери Ата журтубуну сейирлер кыоруулагъанланы санындады. Ордун мукъстава саугъа эки кере тийиш болганды. «За отгаво» майдалы да эки кере алганды. Андан сора кезини даражалы «За воинскую доблесть», экинчи даражалы «За храбрость», «За службу в спецназе» эм башха майдала бла саугъаланганды. Эки кере жаралы болганындан сора, госпитальда жатып, артка кыайтханды.

ЖАШАУ ЫЗ

Кючмезланы Мустафа бла Асият Ахматны жын бла жарымы болгандан бери ёсдюргендиле. Асиятны эгичине жашыды Ахмат. «Заман» газетини ишчилерине Мустафа бла Асият жарык тюбеп сыйлагъан эдиле. Алай бу тюбешууден сора бир талай кюнню бизни жюрекле-рибиз басылганлай, ауругъанлай тургандыла. СВО-да адамы болгъанланы кыатларында олтурган эдиле. Алай кунде сөзгилеи келгенбизде, техника илмуланы кандидатды даражага ишин кыоруулагъанды. Арауулары келчинериде, жаш бла кыыз ёсдюредиле, ала уа алыкъа мектепге юрюрюлдюле.

– **Кыркъ жылдан асламны элли жамауатыны саулугъун саклауга кыайгырылуукъда ишлеген кыадарыгызда, не айтырла болукъсыз саулугъузну юсюндөн?**
– Бу жол бла баргъаным бир заманда да сокъуранмагъанма. Андан ары окургъа, врач болургъа сыйленлей кыалганма. Адамга болушукъ этип, аны не аз да эс тапханын кёрсөнг, андан да иги ишлеринг келеди.

Билемисиз, хар саусузну биргесине кесинг да ауругъанча, алай болса. Сен анга кыурап, саулугъуна багып тургъанлай, ол, жарсыугъа, ауушуп кыалса, аны кётюрген да кыйынды. Аланы хар бирин да излегенлей турбубуз, нек десент адамга юйренип кыалса. Аны ючюн а бизден себеплик излеген хар саусуздан да болушукъубуз, билген ишангыны амалларыбызны, заманыбызны да аймайбыз.

Ушакъны МОКЪАЛАНЫ Зухура бардыганды.

Саулукъ

«Болушлугъузунгу себебин кёрсенг, бютюнда кёлленип ишлейсе»

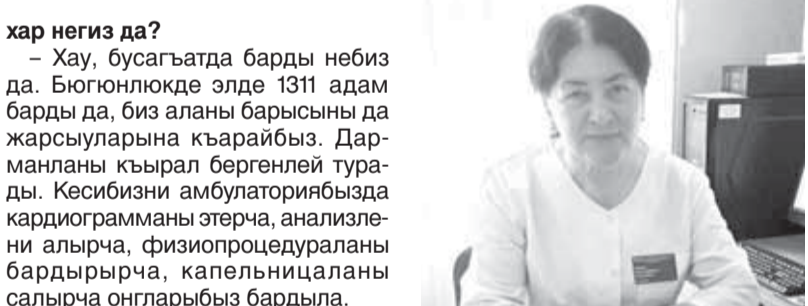
– **Лейла Мустафаевна, саулукъ саклау мени жолумду деген оюмга кыалай бла келгенсиз, кимле болгандыла усталарыгызыз?**

– Жашау ачыклай келгенче, адам, жаланда врач угъай, кыайсы усталыкны да суюип сайларга керекди. Алайсыз жюреги жаратмагъан ишден ол заууклуукъ да тапмаиды, айнып, жетишимди да болмаиды.

Алайды да, медицинага юррегими излеми бла барганма. Сабий заманында бир жол кыалай эсе да кыаты ауруп кыалган эдим. Ол кезууде башха-башха врачланы алларына аслам кере барырга тошгенди. Алаңы кыалай ишленгерин, манга жарсыгъанларын, кыайгыртылгъа, этген жумушлары ючюн жууаптыбызды. Биринчи группалы сакъатылар болгъанла бизде бюгонлюке делтауладыла. Дагыда тышына чыгып кёп жюрюмгенле экеулен боладыла да, алаңы барысыны да юйлерине барып, не болушукъ керек болса да, аны этебиз. Амбулатория халда багыту тийишли эсе уа, аны да бардырабыз.

Герпегежини амбулаториясыны таматасы Кючмезланы Лейла, анда кыркъ жылдан асламны башчылык эте, эллиден ыспасха тийишли бола ишлейди. Кеп заманын бет жарыкылы урунган ючюн а Россейни змда Кыабарты-Малкъарны Саулукъ саклау министрстволарыны сыйлы грамоталары бла аслам кере саугъаланганды.

– **Андан сора да, ол «Жылны адамла-2021» деген даражага тийишли болганды. Биз а аны бла элде жамауатын саулугъуна кыайгырыуу не халда болганыны, башха затланы юслеринден да ушакъ бардыгъанбыз.**

– **Сиз да сыйлы болугъуз, баш ием бла эки сабий ёсдюргенбиз. Хау, Хызыр КМКУ-ну медицина факультетинде ол кезууде стоматологияны хызырлагъан бёлюмюн айырмалы бошагъанды. Ызы бла Москвада Россейни халкъланы шюбюкълари университетинде (РУДН) ординатурада билим ёсдюргенди. Кыаралыбызны ара шахарында бир кесек сынамы алып, артка алай кыайтханды.**

Альбина да кесибини университетини химия бёлюмюн бошагъанды. Илму бла кюорешрге суюип, андан ары мында аспирантурада да окугъанды. Энди бюгонлюке КМКУ-у да тамата преподавателди, техника илмуланы кандидатды даражага ишин кыоруулагъанды. Арауулары келчинериде, жаш бла кыыз ёсдюредиле, ала уа алыкъа мектепге юрюрюлдюле.

– **Кыркъ жылдан асламны элли жамауатыны саулугъун саклауга кыайгырылуукъда ишлеген кыадарыгызда, не айтырла болукъсыз саулугъузну юсюндөн?**
– Бу жол бла баргъаным бир заманда да сокъуранмагъанма. Андан ары окургъа, врач болургъа сыйленлей кыалганма. Адамга болушукъ этип, аны не аз да эс тапханын кёрсөнг, андан да иги ишлеринг келеди.

Билемисиз, хар саусузну биргесине кесинг да ауругъанча, алай болса. Сен анга кыурап, саулугъуна багып тургъанлай, ол, жарсыугъа, ауушуп кыалса, аны кётюрген да кыйынды. Аланы хар бирин да излегенлей турбубуз, нек десент адамга юйренип кыалса. Аны ючюн а бизден себеплик излеген хар саусуздан да болушукъубуз, билген ишангыны амалларыбызны, заманыбызны да аймайбыз.

Ушакъны МОКЪАЛАНЫ Зухура бардыганды.

– **Кадрла бла байламлы хал кыалайды, жаш адамла уа келе-мидиле бери?**
– Бу жаны бла хар небиз да тапды, жарсыубуз жокъду. Отуз жылны ичинде участкалы эмда сабийлеге кыарагъан медсестра Кыадрыланы Тамара, физиотерапия процедураланы бардырган Биттирланы Марита бла бирге ишлеп келебиз. Кеп болмай Тамара Масхутовна солугъа кетгенди. Аны орунуна Бачиланы Фатиматны алгъанбыз. Ол да коллективибизге кошулууп, барыбыз да бир юйюр кибик болганбыз.

Биргеме ишлегенле жууапты-быз да, юррегими излеми бла барганма. Сабий заманында бир жол кыалай эсе да кыаты ауруп кыалган эдим. Ол кезууде башха-башха врачланы алларына аслам кере барырга тошгенди. Алаңы кыалай ишленгерин, манга жарсыгъанларын, кыайгыртылгъа, этген жумушлары ючюн жууаптыбызды. Биринчи группалы сакъатылар болгъанла бизде бюгонлюке делтауладыла. Дагыда тышына чыгып кёп жюрюмгенле экеулен боладыла да, алаңы барысыны да юйлерине барып, не болушукъ керек болса да, аны этебиз. Амбулатория халда багыту тийишли эсе уа, аны да бардырабыз.

– **«ТРЕНЕРЛИРИНЕ БЕК ЫРАЗЫБЫЗ»**
Ахмат юридический факультетни бошагъанды. Атасы да органлада ишлеп турганды, багъа, ол да жашны сайлауна магъана тутхан болуп. «Ахмат тенгери бла бирге спорт бла сабийлигинден башлап юрешенди, Герпегеже спорт комплекде эркин туттууудан биринчи тренери Кючмезланы Мухаммат болганды. Эришулеге барып, элибизни, районну атын айдырганды. Гажонланы Юраны да жашлада бек кеп кыйынлы барды. Кыарылу жокъ. Не сейир, сабийлигинден окуяна бир затдан кыркъмагъанды», – дейди Мустафа. Ахмат дырын да жыйынды, бичен да келтиргенди, кыурулуш ишден да артка турмагъанды, тенгеринде да болушанды. Юйде атасы жаланда маллага кыаратмагъанды, аягъанды жашны.

– **БИСПАСЛАУ**
«Кыайда да саклагъан Аллахды. Аллах сакъласын Ахматны, башха жашланы да. Биз бир заманда да жангыз Ахмат ючюн этмебиз тилек. Барысы да сау кыайтышлай юйлерине. Жаланда Ахматны классында беш жаш кыатышандыла СВО-гъа. Сизге кёлле сёлешедиле, Ахматны бюгонлей турадыла, – дейди Мустафа. – Сау болсунла. Республиканы Башчысы Казбек Кокоев ырызлыкъ кыагыт бергенди, районну башчысы Къулбайланы Алан, район администрацияны ишчилери Чеченланы Джамали, Османланы Мухтар, Герпегежини башчысы Уяналаны Хамит, дагыда кеп адамла сурайдыла, алгышанда айтардыла, биз барысына да бек ырызлыбыз».

– **Биз да кыошлугъан эдик алгъыш айтханламыз. Ала толура деп ийнанамыз.**
«Салам бермей озмагъанды бир заманда да», – дейдиле герпегежиле. Элде изеу керек жерге Ахмат бек терк жетгенди. Алай бла, элим-жерим деп билген жашды. СВО-да сёзю баргъан, тюзлюкню излеген, кыарысуланы кыоруулагъан Ахматды. Махтауна уа сыймейди. Сёзге, саугъалары кеп болганлыкыга, бир газетте, телевиденияга интервью берирге унамагъанды, биз да элли башчысыны болушлугу бла тюбейлганбыз атасы-анасы бла. Ишин тынгылы этеди, адамдыгын сакълайды, алай махтау сёзлени уа излемейди.

– **ТЕНГЕРЛИРИНЕ БЕК**
Ахмат Герпегеже жашла бла кыалай шюбюкк кюрюрген эсе да, тюз алай СВО-да да тенгерине билеклик этеди. «Бир жол келгенде: «Мени бир иги къабартлы тенгим барды – Кантемир Ансоков. Эки кере ёлюмден кыутарганды», – дейди. Мен а: «Да кыонакыга чакырсанг а Кантемирни», – дейме. Келеди къабартлы жаш юй бичеси, эгичи, къарындашы бла да. Сыйлайбыз. Чирик кёлге да барыбыз. Бир иги кон эди ол кон! Солу кондрелен сора кыайтадыла жашла жерлерине. Биздандан а Кантемирни ёлтюредиле... – дейди Мустафа. – Ахмат отпуслга келгендиле, биринчи Кантемирни анасын жокълайды. Ол хариб а: «Жашым манга жаш кыоюп кетгенбир сагъат окуяна, сөзгилеи келгенбизде, техника илмуланы кандидатды даражага ишин кыоруулагъанды. Арауулары келчинериде, жаш бла кыыз ёсдюредиле, ала уа алыкъа мектепге юрюрюлдюле.

– **Бу халарга тынгылагъан окъдан сора, кеси ырызлыгы бла жангы контракткъа кыол салганды. Нек? Мустафа бла Асият букъдурмайдыла: ала жүнүйдюла, кыуруда болушукъ этип, аны не аз да эс тапханын кёрсөнг, андан да иги ишлеринг келеди.**

– **УРУШДА**
СЫНАЛГЪАН ТЕНГЛИК
Ахматны тенгери шагъатлык этедиле: ол не кыйын болумда да тенгин атарык туююлду. Кертти адамды. Сабийлигинден окуяна уллуга, гитчеге да намыс этгенди. Мустафага бла Асиятха кёлпе алгыш этгендиле жашлары ючюн. «Салам бермей озмагъанды бир заманда да», – дейдиле герпегежиле. Элде изеу керек жерге Ахмат бек терк жетгенди. Алай бла, элим-жерим деп билген жашды. СВО-да сёзю баргъан, тюзлюкню излеген, кыарысуланы кыоруулагъан Ахматды. Махтауна уа сыймейди. Сёзге, саугъалары кеп болганлыкыга, бир газетте, телевиденияга интервью берирге унамагъанды, биз да элли башчысыны болушлугу бла тюбейлганбыз атасы-анасы бла. Ишин тынгылы этеди, адамдыгын сакълайды, алай махтау сёзлени уа излемейди.

КЪАПЛАНАНЫ Марзыт.

Ветеранна

Бир бири амалларына туюшунгендиле

Къабарты-Малкъарны бла Ставрополь крайны прокуратуралары ветеран организацияларыны башчылары Хачим Машуков бла Шахид Туттаев Нальчикде туюшип, иши соруланы сюзгендиле, ишчи соруланы музейи бла шагърей болгандыла. Биринчиден, прокурорну орунбасары Дмитрий Жуковну башчылыгында жыйлыу болганды. Анга дагыда РФ-ни СК-сыны КъМР-де следствия управленийыны ветеран организациясыны келечилери да къошулгандыла. Сёз тамамланган

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлаганды.

УФСБ

Бузукълукъланы табаргъа онг чыкъгъанды

Россейни ФСБ-сыны КъМР-де Управленийыны къуллукчулары, чекчиле, полициячыла эм таможняны келечилери бла бирге сауутланы эм наркотиклени законсуз сатыу-алууну профилактикасыны келеринде излеу-тинтиу жумушла бардыргандыла.

УФСБ-ны пресс-службасындан бизге билдиргенлерича, бу кезиуде законсуз сатыу-алуудан 2 сауут, 26 окъ, 208 грамм уулу затла, къырал маркала салыммагъан 6 минг тютюн упаквака бла спирти бла 430 литр ичги сыйырылганды. Федерал эм халкъла аралы

излеуде болган 7 инсан тутулганды. Тинтиулден сора РФ-ни УК-сыны 222-чи, 228-чи, 234-чи, 171-чи статьяларына бузукълукъла этилгенлери бла байламлы терслеу ишле ачылгандыла. Излеуде болган инсанла тийишли органлагъа ашырылгандыла.

7,7 миллион сом къоранч салынганды. РФ-ни УК-сыны 159-чу статьясыны 4-чо кесегине бузукълукъ этилгенлери бла байламлы терслеу иш

ачылганды. Законлада белгиленгенча, быллай аманлыкъ этгенни эркинлиги он жылгъа дери сыйырылгъа боллукъду.

Хыйлалыкъ

Аман акъыл ачыкъланмай къалмайды

Россейни МВД-сыны «Нальчик» Управленийыны къуллукчулары 35-жыллыкъ тиширмюгъа бла аны 32-жыллыкъ эрине уголовный иш ачандыла. Ала РФ-ни УК-сыны 159-чу статьясыны 4-чо кесегине бузукълукъ этгенлерине ишеклик барды - хыйлалыкъ. Право низамны сакълануучула бизге билдиргенлерича, быллай майда тиширмюгъа сатыу-алууну Интернетде бардыргъан уллу тюкенни алдаргъа акъыл этгенди, бу иште ол эрин тартханды.

Тюкенден сатып алгъан затланы инсанга берирден алгъа, товар къалай тинтилгенни билги, эки айны ичинде багъалы телефонланы алып турганды. Алай жеринде телефонну тинтгенча этип, аны тыш сыфаты, ауурлугу, келишген жалган коробкалагъа алышханды. Алай бла салынган къоранч 1,5 миллион сомгъа жетгенди.

ТОКЪЛАНЫ Фатима хазырлаганды.

Ётюрюклер ючюн — тутмакъгъа

Россейни ФСБ-сыны КъМР-де Управленийыны къуллукчулары, РФ-ни Ич ишле министрствосуну Шимал-Кавказ федерал округда Баш управленийыны келечилери бла бирге экономикада бузукълукълагъа къажу

излеу-тинтиу жумушланы кезиунде коммерциялы организацияладан бирини эки ишчиниси хыйлалыкъларын тийгандыла. УФСБ-ны пресс-службасындан бизге билдиргенлерича, ишекликле

Нальчикде инсанланы шахарны ичинде транспортда жорютюу бла байламлы инфраструктураны жангыртуу жумушланы тамамлагъанларыны юсюнден жалган документле хазырлагъандыла. Алай бла къыралгъа

Суратны МАМАЙЛАНЫ Алий алганды.

Къарачай-малкъар миллетни жашауунда, маданиятында да юйюрге не заманда да уллу магъана берилгенди. Юйюрге таматалагъа энчи журмет этиу а баш жерни алганды эмда ала-ады. Алагъа юй, жаланда жашагъан журт болуп къалмай, сыйлыгъа саналган жерле-

Оюм

Сабийсиз юй — къуру къабыргъала...

ден бири болганды. Сабийле уа, къуру тукумну андан арысы болгандан сора да, жашауну иги белгисине салалы келгендиле. Ала юйюне насындан толтурадыла эмда анга энчи магъана, къууат да бердиле. Сабийсиз юй кюсюз жерге неда исезиг голге ушайды. Апасыз юйюр толу болмагъанга саналады. Бююн бу теманы андан ары газет окъучубуз Барзаланы Владимир редакциябызга жазган кесини писъмосунда бардырады.

«Адамны къайдан чыкъгъаны юсюнден дин окъуда айтылгъанга керек, Аллах Адам бла Хауаны жамауатха тамал этип къурагъанды. Ол аланы сабиллери болуп, адамланы андан ары жайыла баруларыны, дуня жашаудан толтурун сыйгенди. Алай бла жашаубузу эм дуняда жерибизни ангылауубузгъа мурдор салганды. Сабийле, тукумну андан арысы болуп къалмай, юйюрге сыймекликни бла бирикни белгисидиле. Озгъан эмда келлик заманланы байлашдырыгъа болушадыла, юйге жан саладыла, аны къууандан толтурадыла. Сабийсиз юй, ичинде бир зат жетишмегенча, къуруду, сууукъду. Сабий кюлюк, къууанчылы къычырыкъла эмда къучакълары — ала барысы да юйюне жылыу, ырахатлыкъ бла толтурган, аны керти юй этген затладыла.

Бизде да сабийни туугъаны энчи магъананы тутады. Жашчыкъны юйюрге келир заманда къорулауучусуна эм тукумну андан ары бардырыуучусуна саналады. Къызычыкъ да кесини кезиунде юй орунуу сакълануу эм ана болургъа хазырланады. Аны борчу - тукумну андан ары бардырыуу эм юйюрге жангы телю ёсдюрюуду.

Сабийи болмагъан адамда, артыкъ да бег а уллайгъан заманында, ол жарсыу кюлюк къайгылыла туудурады. Адамла бир магъаналы затны ычындыргъанларын эм аланы жашаулары толу болмагъанын сезедиле. Быллай болуп табийгъат низамны бузулууна эм къалай болургъа кереклисиден тайгуюкъа саналады.

Къарачай-малкъар маданиятта юй, къуру ташдан, агъачдан ишленген зат болуп къалмай, солургъа, сезерегъе эмда айныргъа къолдан келген жаны болган затча саналады. Сабийле бу юйде энчи жерни аладыла, ала анга жашуу бла кюч бердиле. Сабий жокъ эсе,

юй къуру, сууукъ да болады, жангы тас этеди.

Бизни ата-бабаларыбыз керти байлыкъ ачханда угъай, келлик телюени сауулукъларында бла насыпларында болганын ангылагъандыла. Сабийле, къуру туудукъла болуп къалмай, бизни къаныбызны эм маданиятыбызны жорютгендиле. Аны ючюн аланы юйретюу бек магъаналыды.

Сабийлени ёсдюрюу - аланы адет-тёреге, усталыкълагъа юйретген бла къалмай, алагъа магъаналы адеп-намыс жорукъланы синдириуду. Аланы таматалагъа журмет этгенлери, Ата журтларын сыйгенлери эм тамырларын багъалагъанлары магъаналыды.

Былай юйретюу жаланда адамны угъай, жамауатны иги инсанн ёсдюрюуге болушады. Аллай адамла адетлени андан ары да байыкъландыра барадыла, аланы келлик телюле да билерча этерге эмда дунияны игилендирге болушадыла.

Юйде сабийни жиялгъаны юйюрге жангы телю къошулгъаныны эм жашау андан ары баргъаныны белгисиди. Бара-баргъан заманда сабий жиялу жарыкъ кюлюкге бла ана тилге айланады, юйюрге жангы сезимле келтиредиле. Сабийни ёсююнуоу хар кезиуну - ол юйюрню тарыхында жаны бетди, ёсюуге жангы мадарла ачады.

Къарачай-малкъар халкъны философиясы бизге сабийле бла ётген хар такыйкъаны багълаларгъа юйретеди. Аланы женгиликлери, жорек тазалыкълары, дунияны жарыкъ боюлау бла кергенлери — ала биз, абаданла, кёбюсюнде харкюнюк гузабасында тас этген затладыла. Сабийле бизге жашауну тын къууанчларын, сыймекликни бла бир бирини ангылауну магъаналылыгъын эсгертедиле.

Таулауа юйге сабий къошулуруна хар заманда уллу эс белгендиле эм анга жууаплы кёзден къарагъандыла, тынгылы да хазырлангандыла.

Сабийсиз юй кесини баш борчун тас этеди, келлик телюлени тауушлары болмагъан эм жашауну кымылдауу сезилмеген жер болуп къалады. Сабий юйюрню ийнагъы, аны тамалы, жаны, андан ары жайыллыгыны белгисиди.

Ёзде тутуу

Фахмулу алим, ахшы менз

Физика-математика илмуланы кандидаты Юрий Асанович Дадали кёп болмай дуниясын алышханыны юсюнден бизге РФ-ни илмуларыны сыйлы къуллукчу-су, профессор Абшаланы Магомет билдиргенди. Ол, ахшы тенгин эсгерге, эмда аны юйюрне бушуу этгенни билдире, быллай жазгъанды:

«Юрий Дадали бла КъМКУ-да бирге окъугъан эдик. Вузну бошагъандан сора, ол геофизиклени къауумунда СССР-ни Гидрометеорология жаны бла къырал комитетини Бийикту геофизика институтуна ишлерге жиберилген эди. Илмугъа сейири болган жаш адам анда 1963 жылдан 1979 жылгъа дери ишлегенди эмда лаборантдан тамата илму къуллукчугъа дери ёсгенди.

Алим бардыргъан тинтиуле буз жауаргъа боллугъун радиолокация амалла бла алгъадан билди онгларыны ачыкълагъанды. Сора къаллай бир жауарыгъы да билиу жаны бла тинтиуле бардыргъанды. Илму тинтиулерин производство бла бирге бардыра, Дадали Ессентукде буз жаугъанга къажу отрядны таматасы болуп тургъанды. Эл молк

битимлени буздан къоруулау ишни бийик даражада бардыра, кёплеге юлгю болганды. Тутхан ишине жууаплы кёзден къарагъаны ючюн Арменианы Гидрометслужбасыны башчысы С.Шагинянны тилгеи бла Юрий Асанович ол республиканы Хауа эмда башха геофизика болумлада турлениуле жаны бла аскер службасына таматалы салынган эди. Он жылны ичине Дадали аны къуруау ишин эм илму-техника болумун бийик даражагъа чыгъарады, буздан къорууланууда топланы хайырланууну амалын да кийиреди. Битеу ол амалла алим арха, Нальчикге, къайтхандан сора да Арменианы буз уруудан сакълан тургъандыла.

Юрий Асанович 40-дан аслам илму статьяны бла 5 жангычылыкъны авторуду. 1971 жылда ол «Радиолокационные измерения микроструктурных и интегральных характеристик облаков и осадков» деген темагъа кандидат диссертациясын жетишимли къоруулагъанды.

Юйдегиси Лёля Гукетлова бла Юрий Дадали 10 сабий ёсдюргендиле. Уллу юйюрню кечиндирге керек

Соруу

Сиз мороженоени не ючюн сюесиз?

Бу сууукъ, аны бла бирге уа татылу, татымлы да ашарыкъны сыймеген алай кёп адам болмаз. Бютюн да бег а исси кюнде аны кёпле излейдиле. Мороженое бош татылу аш болуу бла чеклени къалмайды, сабийлени къууандыргъан, кёллерин кётюрген, абаданлагъа уа озгъан ахшы заманланы эсге салган ашарыкъды. Анга биз соруу бергенлени жууаплары да шагъатыкъ этедиле.

ХОПАЛАНЫ Ибрагим, медицина илмуланы кандидаты, КъМКУ-ну доценти. - Гитче заманында атам, амам бла да Москвагъа барабыз. Ала анда манга «Эскимо» ат бла мороженое алып берген эдиле. Андан бери къыркъ жылдан аслам заман озгъанды, мен а аны татыуун унутмагъанма. Жарсыугъа, бусагъатда аллай мороженое жокъду. Болсада юйде уа холодильникде не заманда да къаллай сыйсенг да мороженое уа барды.

ЖАБОЛАНЫ Замират, жырчы, композитор. - Мороженоени битеу юйюрлюк бла да сюесиз. Биз аны юйге да сатып алабыз, солуу паргъа барсагъа а, кафеледен биринде олтуруп, ашайбыз. Ол а сабийлени бек сыйген кезиулери.

СОЗАЙЛАНЫ Эльза, устаз. - 1959-1960 жыллада мороженое бла бизни артыкъ эркетлемгендиле. Заман алай болганды. Юйде алыкъа холодильник да жокъ эди. Анабыз а жылны къыш кезиунде мороженоени кеси жарашдырып, тышында бузлатып, бизни алай сыйлауучусу эсимдеди. Аны мороженоени бюгюн тюкенде сатылгъанладан иги туюл эсе, осал туюл эди.

УЛАШЛАНЫ Фатимат, юй бийче. - Мен мороженоени бек сюеме. Манга аны жаланда бирин алып биреу да келмесин. Бек аздан экисин ашарыкъма бир жолгъа. Бютюн да бег а фисташкалары бла болгъанланы сюеме. Исси кюнде къонакъгъа барыргъа тюше, мороженоени элтип барам. Ала да менича сюе болурла бу татылу ашарыкъны деп.

КЪАЙГЪЫРМАЗЛАНЫ Роза, врач. - Тюрге солургъа барабыз. Анда уа, белгилисича, мороженоени хакъсыз берген жерлени хар атламдан кёрюрге боллукъду. Сой-дюрлюк тишируу, ышара-ышара, къаллайын сыйсенг да, аллайын орунчукъгъа салып береди. Мен а бир жолгъа барысыны да татыуун кёрюу хыйсап бла хар тюрлюсюнден да беририн тилейме. Кюн асыры исседен, къолума алгъаным бла мороженоени эрип барганы тенг болады. Сора, зыраф этмей, терк-терк жуаргъа кюрешеме. Сууукъ мороженоени ашагъан тамакъгъа иги туюлдо дейдиле, манга уа ол бек аламант жарагъан эди.

КЪАРЧАЛАНЫ Раиса, «Эльбрус» тепсеу къауумну башчысы. - Алимле тергеннге кёре, хар адам да бир жылгъа мороженоеден беш килограмм чакълы бир ашайды. Дагыда татыл ашарыкъны ашагъан заманда адамны башында къаллай тюрлениуле болгъанларын тинтгендиле. Ала ачыкълагъанга кёре, адам мороженоени ашагъан заманында мыйысында аны къууандыргъан, кёлун кётюрген затла къозгъаладыла, бети жарыйды. Алайды да, бу сууукъ да, татылу да затны дайым да ашап турургъа керекди.

Сорууну ХОПАЛАНЫ Марзият бардыргъанды.

Тинтиуле

Сансызлыкъ хатагъа келтиреду

МЧС-ни регионда Баш управленийыны ёчюлтюу къутхарыу бёлкомлери бла республиканы от тошюуге къажу-къутхарыу службасы жашау журтлада от тошгенде хайырланылгъан техниканы ишлеу халын тинтгендиле.

Тохташдырылгъаныча, от ёчюлтюуочулени тышында суу бла жалчыхтан жерле 3 502 боладыла. Аладан 2635-си гидрантладыла, 462-си кёлледиле, 175-си уа суу жыйылгъан къалаладыла. Быйыл 108 гидрант орнатылганды, 37-си жангырытылгандыла. Болсада, этилген мадарлагъа къарамай, кёп жерледе къыйын болумлада къутхарыуучула суу бла тийгъысыз жалчыхтылырча онгла жокъдула. Сагъынылгъан 2632 гидрантдан 651-ини бузукълукълары бардыла, 175 къаладан

от ёчюлтюу техникалары, сууну алапырча быргълары эм башха кереклери жангыз да 36-ны бардыла. Ачыкъланган кемчиликлени юслеринден эсгертиуле шахарланы бла эллени таматаларына жиберилгендиле. Бу жаны бла хал дагыда Къабарты-Малкъарда къыйын болумланы юслеринден алгъадан билги, аланы тийюу эмда от тошюуден сакълануу жаны бла комиссияны жыйылуунда тинтилгенди. Ведомствода белгилегенлерича, от тошгенде, къутхарыуучула суу жетмей къалганы уллу бушугъа келтирме боллукъду, аны ючюн бу соруугъа жууаплы кёзден къараргъа керекди.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Тапандырыу

Эллиге — тынгылы спорт майдан

«Шахарда ырахат болум къурау» проектин чеклеринде «Хасания» стадионда тапандырыу ишле андан ары бардырыладыла. Алай бла спорт майдан ишенип, хайырланылыргъа берилерге кёп къыламганды.

Бусагъатда къурулушчула майданы жарашдыруу эмда тегерегине ташдан бийик болмаган хунаны къалап кюрешедиле. Андан сора майданы юсюн резин бла жабыркыдыла, жарау этерча спорт керекле, шитникле да орнатырылдыла.

Проектни хайырындан эллиге физкультура эмда спорт бла кюреширча, солурча къошах жер кураллыкды. Къурулушчула ишлени быллыны август айында бошаргъа айтадыла. ДАЛХАТЛАНЫ Марзият.

Баш редактор КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан РЕДКОЛЕГИЯ: ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш ред., орунбасары), ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат (жан ред., орунбасары), КЕТЕЧИЛАНЫ Зульфия (жууашлы секретарь), МУСУКАЛАНЫ Сакнат, ТИКАЛАНЫ Фатима, ТРАМЛАНЫ Зухура, УЛАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА: Редактору приёмный — 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары — 42-38-21, 40-04-82, жууашлы секретарь — 40-28-97, секретариат — 40-93-62, корректора, специалистеле — 42-63-52. РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛОМЛЕРИ: Политика эм право — 42-24-02, экономика — 42-66-73, культура — 42-66-76, социал ишле — 42-75-82, курортла, туризм эм спорт — 40-39-93, окъучула бла байламлыкъла жорютюу эм жазылуу — 42-37-94, сурат алыуучу — 40-59-18, энчи корреспондент — 42-68-72, операторла — 42-66-85.

Редакция авторла бла къагыат жорютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала арха къайтарылмайды. Газетде басмаланган материаллада айтылган оюмла редакцияны оюму бла келишмеге боллукъдула. Алада айтылган хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсюнден законна тийишлиликде материаланы авторлары кеслери жууаплыдыла. Газет Связны, информация технологиялары эмда асламлы коммуникациялары ишлери жаны бла федерал назор службаны (Роскомнадзорну) Къабарты-Малкъарда управленийында 2016 жылда 19 декабрде регистрация этилгенди. Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс — П 5893. Газет гыйкътыгъа юч кере чыгъады — геурюге, орта, шабат кюнде. Багъасы 13 сомду.

Газетни басмагъа «КъМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди. Газет «Изгелетельство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Ессентук ш., Никольский орам, 5а. Газетлени ислерине тапдыруу ючюн КъМР-ни почта связыны федерал Управленийы жууаплыды. Телефон: 76-01-21. Тиражы 1560 экз. Заказ № 1309

Номерге графикте кёре 19.00 сагъатда кюл салынады. 20.00 сагъатда кюл салынганды. ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА: Мокъаланы Зухура — дежурный редактор; Баллыланы Феруза (1-чи бет); Гелаяны Валентина (2-чи бет); Ахматланы Люаза (3-чу бет); Бийчекуланы Жаннета (4-чу бет) — корректорла.

РЕДАКЦИЯНЫ АДРЕСИ: 360000, Нальчик шахар, Ленин аты проспекти, 5. Электрон почта: elbor_50@mail.ru